Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

LAUSUNTO

Hallitusneuvos Jarmo Tiukkanen
Maahanmuutto- ja kotouttamisyksikkö

27.2.2025

VN/13/2025
VN/13/2025-TEM-15

HE 179/2024 vp

Eduskunta / Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Hallintovaliokunta pe 28.2.2025 klo 11.15 / HE 179/2024 vp

Valiokunta haluaa erityisesti kuulla tulorekisteritietojen mahdollisesta hyödyntämisestä (tekniset ja lainsäädännölliset huomiot) työnantajille ehdotetun ilmoittamisen sijaan. Lisäksi valiokuntaa kiinnostaa myös työperusteisen oleskeluluvan työskentelyalue ja lupakortin tietosisältö alueesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö keskittyy lausunnossaan työnantajan ilmoittamisvelvollisuuden täyttämisten toteuttamistavan arviointiin.

Hallituksen esityksen valmistelussa on ollut lähtökohtana hallitusohjelman kirjaus. Sen mukaan ”työnantajan on ilmoitettava työperusteisella oleskeluluvalla Suomessa oleskelevan työsuhteen loppumisesta Maahanmuuttovirastolle sanktion uhalla”. Hallitusohjelmakirjauksen ja yhdistelmälupadirektiivin säätelyn tarkoituksena voidaan mm. olevan valvoa, ettei ulkomaalainen oleskele maassa työttömänä ja ilman toimeentuloa kauemman aikaa kuin säädettävä 3/6 kk:n suoja-ajan kesto, jos työsuhde päättyy ennenaikaisesti.[1]

Työnantajan ilmoittamisvelvollisuuden tehokkain toteuttamistapa olisi saada ilmoitukset suoraan ilman välivaiheita Maahanmuuttovirastolle Enter Finlandissa, jolloin suoja-ajan alkaminen ja sen kesto olisi helposti todettavissa. Tällaista ilmoittamistapaa voidaan myös selkeimmin soveltaa sanktiosäätelyyn, koska laissa säädettäisiin velvollisuudet selkeästi ja ne sekä niiden vaiheet olisivat helposti todettavissa. Hallitusohjelman kirjauksen mukainen ilmoittamistapa olisi siten tehokkain tapa toteuttaa oleskeluluvan voimassaolon (työsuhteen) ja maassa oleskelun valvontaa. Ilmoittamistavan muuttaminen tulorekisterissä tapahtuvaksi olisi siten arvioitava nämä seikat huomioiden.

[1] Esitykseen sisältyvä työnantajan uusi ilmoittamisvelvollisuus koskisi vain tilannetta, jossa työnteon perusteella myönnetyn oleskeluluvan peruste putoaa pois ennenaikaisesti. On huomattava, että jos ulkomaalaisen oleskelulupa säilyy eli varsinainen työsuhde taustalla säilyy, mutta luvan voimassaoloaikana tehty lisätyö, esim. keikkatyö, päättyy sen lyhytkestoisuuden, irtisanomisen tms. seikan takia, ei ilmoittamisvelvollisuutta lisätöiden päättymisen osalta olisi, koska sillä ei ole vaikutusta myönnettyyn oleskelulupaan eikä suoja-aikaan. Ilmoittamisten määrän voi siten arvioida olevan sitä luokkaa kuin on esityksessä VATT:n selvityksessä arvioitu (s. 24) eli olettaa, että vuositasolla työsuhteiden päättymisestä tehtäisiin Enter Finland -palvelussa noin 2 750 ilmoitusta.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Tässä vaiheessa on epäselvää, olisiko tulorekisterin käyttäminen ilmoittamisen tekemiseen työnantajan suoran ilmoittamisen sijasta yhtä tehokas tapa toteuttaa hallitusohjelmakirjaus. Asiaan liittyy ainakin seuraavanlaisia selvitettäviä kysymyksiä:

- voitaisiinko automaatiota hyödyntää tulorekisterin tietojen hakemisessa vai edellyttäisikö tarkistaminen manuaalista työtä oleskelulupa kerrallaan ja miten Migri saisi tiedon, mitä tapausta tulisi tarkastella? Miten usein tarkistamiset tapahtuisivat ja miten ne suhtautuisivat suoja-ajan alkamiseen (olisiko suoja-aikaa jo kulunut, kun tarkistaminen tehdään)? Jos tulorekisterissä ilmoitettavat tiedot ovat puutteelliset, tieto ei kulje UMA:aan oikein?

- voitaisiinko varmistua, että ilmoittaminen on tehty laissa säädetyssä ajassa, ja todeta selkeästi, milloin suoja-aika alkaa ja päättyy?

- miten työttömäksi jäänyt ulkomaalainen olisi tietoinen suoja-ajastaan, sen alkamisesta ja kestosta, jos ilmoittaminen tapahtuisi tulorekisterissä? Miten toinen viranomainen, esim. työsuojeluviranomainen tai poliisi, voisi todeta suoja-ajan kulumisen helposti?

- toimisiko esityksen sääntelytapa ilmoituksen tekemisen sanktiouhan osalta, jos ilmoitus tehtäisiinkin tulorekisteriin?

- vaatii lainsäädäntömuutoksia; esim. työsuhteen kesto ei ole tulorekisterilain mukaan työnantajan pakollisesti tulorekisteriin ilmoitettava tieto

- vaatii tietojärjestelmämuutoksia (tulorekisteri ja UMA; rahoitus, aikataulu)

On lisäksi huomattava, että ulkomaalaislaissa säädetään, että työnantajan on toimitettava tieto palkkaamastaan työntekijästä, työsuhteen kestosta, palkasta, työtunneista ja sovellettavasta työehtosopimuksesta Maahanmuuttovirastolle, kun se ottaa palvelukseensa muun kuin unionin kansalaisen, tähän rinnastettavan tai tämän perheenjäsenen. Ilmoittaminen tapahtuu Enter Finlandia käyttäen.

Jos työnantajan uusi ilmoittamisvelvollisuus työsuhteen ennenaikaisesta päättymisestä säädettäisiin tehtäväksi tulorekisterissä, olisi samalla selvitettävä, olisiko voimassa oleva työnantajan ilmoittamisvelvollisuus palvelukseen ottamisesta myös mahdollista toteuttaa tulorekisterissä. Kun tarkastellaan työnantajien hallinnollisen taakan keventämistavoitetta, olisi nämä molemmat ilmoittamisvelvollisuudet lähtökohtaisesti selvitettävä.

Hallitus tavoittelee lakimuutosten voimaantuloa kevään aikana, joten muutoksen tekeminen nyt ei olisi aikataulun osalta mahdollista. Maahanmuuttovirasto on ilmoittanut, että esityksen vaatimat UMA-muutokset saadaan valmiiksi ajoissa, joten lakia voitaisiin soveltaa täysimääräisesti heti sen voimaantulosta.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että tässä vaiheessa käsittelyä esitystä ei ole mahdollista ilmoittamisen osin muuttaa, vaan on edettävä esityksessä esitetyllä tavalla. Pieneltä vaikuttava muutos olisi todellisuudessa isompi ja resursseja vaativa muutos toteuttaa, jos ylipäänsä kokonaisuudessaan mahdollista toteuttaa, jotta se täyttäisi työnantajan, ulkomaalaisen ja viranomaisen tarpeet.